

עזרי מעם ה' עושה שמיים וארץ

דעת תורה ופסק הלכה

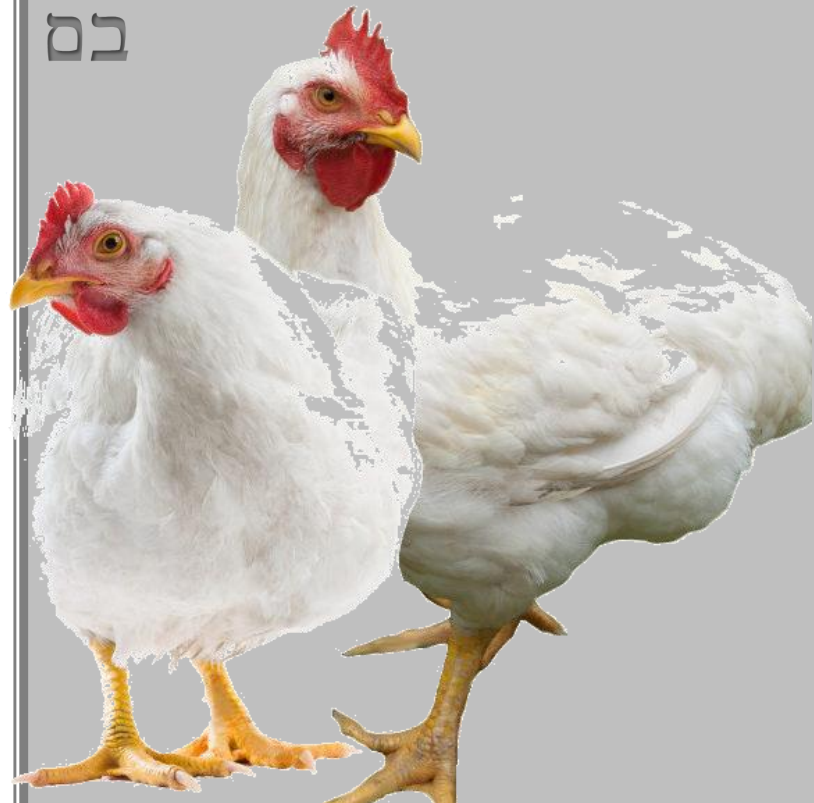
בעניין
העופות "פטם" המצויים
הנאכלים בארץ ישראל ובעולם

* * * * *

מכתבי גדולי הרבנים הגאונים
דיינים בשלושה בתי דינים
החשובים שבארץ ישראל
שלוחי דקמאי
מרן ורבנן שרידי דור דעה
ומנהיגי עדת ישראל
פוסקי הדור
הגאון האדיר הגר"ש וואזנר
והגאון האדיר הגר"נ קרליץ
זצוקללה

מהדורה שניה מתוקנת
ועם מכתב נוסף מאחד מגדולי הפוסקים
שלהי טבת תש"פ לפ"ק
עיר התורה בני ברק יצ"ו

"ולא
תטמאו
בהם
ונטמתם
בם"
אל תקרי
ונטמתם
אלא
ונטמטם
בם

בס"ד

הודפס לעילוי נשמת
רבינו הגדול
לוחם מלחמתה של תורה
הגאון האדיר מרן פוסק הדור כ"ק
הגה"ק רבי שמואל הלוי בן הרה"ח יוסף צבי זצוקלל"ה וזיע"א
בעל "שבט הלוי"
אב"ד זכרון מאיר בבני ברק.
וראש ישיבת חכמי לובלין
שמסר נפשו והרעיש עולם ומלואו
כדי לתקן פרצה נוראה זו

נלב"ע

ביום החירות שנהפך לאבל גדול בבכי ומספד בכל קצווי תבל
יו"ט פסח ט"ו ניסן תשע"ה לפ"ק
זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

ולזכות תלמידיו הממשיכים בדרכו הטהורה

עזרי מעם ה' עושה שמיים וארץ

דעת תורה ופסק הלכה

בעניין העופות "פטם" המצויים הנאכלים בארץ ישראל ובעולם

מכתבי הרבנים הגאונים

דיינים בשלושה בתי דינים החשובים שבארץ ישראל

* * * * *

מטעם ביד"ץ שבט הלוי ובשליחות מרן פוסק הדור רבי שמואל הלוי וואזנר זצוק"ל

הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א

*

סיכום פגישת הדיינים עם הרב פנחס בינדר הי"ו

מראשי מערכת הכשרות העדה החרדית - שכתב הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א

*

מטעם ביד"ץ ב"ב ובשליחות מרן פוסק הדור רבי ניסים קרליץ זצוק"ל

הגאון הגדול רבי מנחם סנדל לובין שליט"א

הגאון הגדול רבי שריאל רוזנברג שליט"א

*

ביד"ץ העדה החרדית

הגאון הגדול רבי יהושע ראזנבערגער שליט"א

הגאון האדיר רבי משה זאב זארגער שליט"א

*

מהדורה שניה - שלהי טבת תש"פ לפ"ק

עיר התורה בני ברק יצ"ו

תוכן העניינים:

מטעם **ביד"ץ שבט הלוי** ובשליחות מרן פוסק הדור **רבי שמואל הלוי וואזנר** זצוק"ל

מכתב הגאון הגדול **רבי משה שאול קליין** שליט"א **חבר הביד"ץ** 9

סיכום פגישה שכתב הגאון הגדול **רבי משה שאול קליין** שליט"א

סיכום פגישת הדיינים עם הרב פנחס בינדר הי"ו מראשי מערכת הכשרות העדה החרדית 15

מטעם **ביד"ץ ב"ב** ובשליחות מרן פוסק הדור **רבי ניסים קרליץ** זצוק"ל

הגאון הגדול **רבי מנחם מנדל לובין** שליט"א **חבר הביד"ץ** ורב שכונת רמת אהרן ב"ב 21

הגאון הגדול **רבי שריאל רוזנברג** שליט"א **גאב"ד בית הדין** 25

חברי **ביד"ץ העדה החרדית**

הגאון הגדול **רבי יהושע ראזנבערגער** שליט"א **חבר הביד"ץ** 29

הגאון האדיר **רבי משה זאב זארגער** שליט"א **מגדולי פוסקי דורנו** 33

הודעה נחוצה

לכל מי שיש תחת ידו עדויות כתבים או מכתבים מרבנים או מפוסקי הדור בעניין העופות נא שיואיל בטובו לשלוח אותם אלינו ע"מ שנפרסמם בשער בת רבים להפרושי מאיסורא ויבא על שכרו מן השמיים

ניתן לפנות למייל
0358945@gmail.com

דעת תורה ופסק הלכה

מכתב בעניין עופות ה"פטם המצויים" והנאכלים אף בארץ ישראל

* * * * *

מכתב הגאון הגדול

רבי **משה שאול קליין** שליט"א

חבר הביד"ץ שבט הלוי

שליחו הנאמן של רבינו הגדול פוסק הדור

ב"ק מרן **רבי שמואל הלוי וואזנר** זצוק"ל

"אין שום בירור על כשרות עוף הפטם"

ראש המדברים מעניין זה הוא מו"ר זצ"ל... וע"כ צדדי ההיתר שכתב להתיר בדיעבד, לא שייך בנידון זה (מתוך מכתבו, הדיון בהלכה סע' ב').

מכל הנ"ל נראה דמלבד שאין שום בירור על כשרות העוף פטם מאחר שעירבו מיני עופות הרבה ואין שום ידיעה מאיזה עופות באו יש גם ריעותא גדולה בצורת הביצים המראות שיש בהם תערוכת עוף שאסור

באכילה (מתוך מכתבו, הדיון בהלכה סע' ט"ז).

ב"ה, יום כסלו תשי"פ לפ"ק

בירור דברים בענין ספק איסור בעופות הנקרא פטם

הקדמה

א. ידוע שהעופות הנקרא עוף פטם [קורניש-ראק] הוא עוף שמיוצר בבתי חרושת גדולים באמריקא שהיום הם שתי בתי חרושת המספקים בשר עוף פטם למילארדי איש ברחבי תבל, והשקיעו בזה הרבה חכמה והרבה דמים כדי לשפר את העוף שיהיה כדאי לגדלו, ויש בזה כמה דברים עקריים. א. שיהיה הרבה בשר. ב. שיאכל מעט כדי שלא יהיה הרבה הוצאות. ג. שהאמחות תטלנה הרבה ביצים, ויש עוד הרבה דברים שרוצים להטיב העוף שיהיה מעט פסולת, וכגון שיהיה מעט נוצות ורגלים קטנות ועוד פרטים הרבה.

ב. והנה כדי להגיע לתכלית זה הרי הם מערבים מינים שונים של עופות, וזאת ע"י שמוזוגים עם מין שיש לו הרבה בשר, וע"י מקבל את התכונות האלו, ואח"כ מוזוגים שוב עם המין שלו כדי שיחזור גם למעלות המין המקורי וע"י חוזר למראחו הטבעי, וכן בוחנים סוגים שאוכלים מעט ומזוגים אותם וכדומה.

ג. והנה המינים שמוזוגים אינם ידועים כלל, ויש יכולת לזווג זכר של מין עוף אחר עם תרנגולת כשרה, וכן יש אפשרות לזווג נקיבה של מין עוף אחר עם תרנגול זכר, ואצל אנשי המקצוע יש הרבה מינים הנכנסים בשם משפחת התרנגולים שחלקם עופות טמאים, ואופן ההרכבה המביא תוצאות טובות יותר הוא אחד מהסודות המקצועיים של המפעל במשך שנים רבות כשמונים שנה.

ד. וכמו כן המפעלים הגדולים קנו במשך השנים הרבה מאד מפעלים אחרים קטנים, ומה שהיה נראה להם טוב הזניסו למפעל שלהם, ואין למפעלים הגדולים שום ידיעה מה עירבו בעופות אלו.

ה. בעלי המקצוע קוראים לזווג של זכר ונקיבה העברת גנים, ואין הכוונה שזה לא נעשה ע"י זכר ונקיבה, אלא אם הם רוצים גן מסוים מעוף זה שמשביח את הבשר, אז הם מוזוגים עוף מסוים זה בשאר העופות, ואם רוצים גן נוסף מעוף אחר המועיל לבשר, מוזוגים גם מין עוף זה עם העופות, ואז באים הגנים של העוף האחר לעוף זה.

הדיון בהלכה

א. והנה עופות אלו באים לבתי בני ישראל ושוחטים אותם ובודקים אותם מטריפות בלא לדעת את מקור העופות, ויש לדון האם יש לחוש שעירבו מינים טמאים בעופות חני"ל.

ב. והנה ראש המדברים מענין זה הוא מו"ר הגאון הגדול פוסק הדור בעל שבט הלוי זצ"ל בספרו שבט הלוי נחלק עשירי ס"י קי"ג וכתב שם וז"ל, ונתברר למעלה מכל ספק שמינים שמרכיבים לפעמים חזכר הוא ממין תרנגול עוף שאין לנו מסורה עליו כו', ע"כ, אמנם אחר שנים נתברר שחשש ההרכבה הוא בין בזכר בין בנקיבה, וע"כ צדדי ההיתר שכתב שם להתיר בדיעבד לצרף הספק דאין חוששין לזרע האב לא שייך בנידון זה.

ג. והנה יש שרצו לטעון דמבואר בפ"ק דבכורות ודף ז' ע"א) אריב"ל לעולם אינה מתעברת לא טמאה מן הטהור ולא טהורה מן הטמא, וא"כ לא יתכן שיערבו מין טמא בטהור, אמנם זה אינו, דהח"ס ביו"ד (סי' ע"ז) כתב דיתכן שלא אמר כן אלא בבהמה ולא בעוף, וכן פשיטא ליה למרן הדי"ח בשו"ת חיו"ד ח"ב סי' מ"ח דעוף טמא וטהור מתעברים זה מזה והוכיח כן מדברי הראשונים, ועיין גם בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' ל"א) שקיבץ השיטות ונקט להלכה דטמא וטהור מתעברים זה מזה.

ד. אמנם בנידון דידן הוא חמור יותר, דע"כ לא קאמר ריב"ל אלא כשבא עליה בדרך טבעי, אבל בהזרעה מלאכותית נתברר ע"י מומחים שאפשר שיתעברו טהור מטמא וילדו אח"כ, ובפרט שנתברר שהעוף טמא הנקרא דוכיפת בתורה, הוא ממשפחת התרנגולים, וניסו לזווגם עם תרנגול ויצא מהן ביצים ודורות של עופות חדשים, וכמו שיש הרבה סוגי תרנגולים כך יתכן שיש הרבה מיני דוכיפת, וכן מבואר בראשונים שיש יותר ממין אחד של תרנגולים טמאים.

ה. והנה יש שדנו להתיר מחמת שיש לו שלשה סימני כשרות, ואלו הן אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף, ואע"פ דבשו"ע (סי' פ"ב סי"ג) פסק דאין לסמוך על הסימנים לפי שאנו חוששין שמא הוא דורס, וע"כ אין לאכול אח"כ יש להם מסורת שמסרו להם אבותיהם שהוא טהור, אמנם הש"ך (סי' ח) כתב דמהרש"ל פסק דלעולם מהני ג' סימנים לחוד דאז ידוע שאינו דורס, ואף שהש"ך כתב שאין להקל, מ"מ יש צד גדול להתיר.

ו. אמנם בשו"ת דברי חיים (ח"ב יו"ד סי' מ"ח) האריך דהא דאסרו השו"ע והרמ"א שלא לאכול אלא במסורת ושלא לסמוך על הסימנים אינו חומרא אלא מבואר בראשונים שיש בזה ספק איסור תורה, ואפילו אם בדקו אחר כל ארבע הסימנים אין לסמוך ע"ז, וכתב שם בתו"ד וז"ל, ובדאי אין כח באחרון לחלוק על מרן דהפוסקים אשר כל בית ישראל נשען על חוקיו ומנהגיו כו' ע"כ.

ז. ונראה דבנידון דידן תמור טפי, דדוקא היכא שגדילים באופן טבעי אנו אומרים דכיון דיש לו ג' סימנים מסתמא הוא עוף טהור, אבל אם מערבים בו מינים שונים, יתכן שעירבו בו מינים שאין בהם ג' סימנים, ומאחר שהיה תערובות לא נשתנו הסימנים, דהרי אחרי עירוב עם מינים שונים מערבים עם המינים המקוריים כדי שיחזור למתכונתו הראשון.

ח. והנה מלבד טעמים דלעיל דאף רש"ל יודה לאסור בכה"ג, מטעם אחר אין לסמוך להקל להלכה, דהרי בכל הדורות נהגו כדברי השו"ע והרמ"א שלא אכלו עוף בלא מסורת, ואף אם נימא שאינו מדינא, מ"מ הח"ס ביו"ד (סי' ק"ז) לענין חלב עכו"ם כתב דמה שנהגו להחמיר בדבר שאינו מדינא כיון שיש דעה להחמיר כבר קבלו אבותינו עליהם כאותה דעה דינו כנדר דאורייתא, ואסור עלינו מדינא ואין לו התרה, ע"ש, וא"כ אין בכח שום ב"ד להתיר דבר שנהגו בו איסור בכל הדורות.

ט. ויש שטענו להקל כיון שראינו שאכלו מעופות אלו בני ישראל כשרים, הוי דינו כמסורת מאבותינו ויכולים אנחנו לסמוך ע"ז.

י. אמנם מו"ר בעל שבט הלוי זצ"ל אמר דמסורת הוא דווקא בעופות שגדלים באופן טבעי בחצירות ובתים, ואבותינו מכירים עוף זה כיון שרגילים בו, ועל סמך זה יכולים הבנים לאכול מעופות אלו, אבל מה שאין יודעים כלל מה מקור העופות, ואין להם שום הכרה מאיזה עוף

נעשה, וגם לא ידעו את המציאות כלל, ועייכ לאו דנו כלל בשאלה זו, בודאי לא שייך לומר דיש מסורת שאכלו עוף זה.

יא. ויש שטענו דכיון שעוף זה עלה על שולחן הצדיקים, ואין הקב"ה מביא תקלה על ידם, אי"כ זה עצמו ראייה שעוף זה טהור.

יב. אמנם זה אינו, דבודאי היה הרבה תערובות של עופות, ובודאי דהקב"ה המציא להם העופות שלא עירבו בהם דבר טמא, ואין בזה שום הוכחה על העופות הנמצאים עכשיו, ועיין עוד מ"ש בשו"ת תרומת הדשן (סי' מ"ג) בענין זה.

יג. והנה שלחתי כמה פעמים אנשים נאמנים להביא לי ביצים מלולים של תרנגולים הנקראים פטם והביצים נלקחו באופן טבעי בלי מיון, וראיתי שצורת הביצים אינם כצורת ביצים של תרנגולים שאנו רגילים בהם שראשם אחד חד וראשם אחד כד, אלא הם נוטים בצורתם להיות כד כד, ולפחות הרבה מהם הם כך, וגם מצוי מאד כאלו שהם ממש כד כד, והנה בשו"ע (סי' פ"ו סי"א) מבואר דסימן ביצה כשרה שראשה אחד חד וראשה אחד כד, ואף שגם בלול של תרנגולים כשרים אפשר למצא לפעמים שאין צורתה כד חד, מ"מ זה לא שכיח, אבל בביצים הללו זה מאד מצוי, וכל מי שרוצה לידע האמת יכול לברר הדברים.

יד. ועיין בדרכי תשובה (סי' פ"ו סי"ק ג') שכתב בשם בל"י שכתב מהלק"ט שאם נמצא בלול של תרנגולים ביצה ששני ראשיה כדין או חדין אין לחוש שהיא טמאה שאם יבואו לידי מדידה ימצאו השינוי, ע"ש, אמנם כל זה אם במקרה יש ביצה כזאת, אבל שיצטרכו לבדוק הרבה מהביצים ע"י מדידה בדקדוק לא מצאנו היתר לזה, ובודאי ריעותא גדולה יש כאן.

טו. ועיין עוד בדרכי תשובה (שם סי' ק"ו) שכתב בשם הפרי תואר דאע"ג דסימנים אלו דאורייתא, מ"מ היכא דאיכא לפנינו עוף טהור הנאכל במסורת ובסימנא והטיל ביצה כזאת [כצורת ביצת עוף טמא] נראה דשרי, ולא סתרינן לקבלתינו בעוף זה, ואף שילדה ביצה כזו אמרינן דעוף טהור הוא, אלא דבעינן שיחיה קבלה חזקה באופן שאין לחוש במינוי לשום תערובת עוף טמא, אבל אם יש לחוש לשמא נתערב עוף זה במין עוף טמא כיון דאיתילד ריעותא דהטיל ביצה בסי' טומאה מחזקינן ליה באיסור מכאן ואילך ואסרינן העוף וביציו, ע"כ.

טז. מכל הנ"ל נראה דמלבד שאין שום בירור על כשרות העוף פטם מאחר שעירבו מיני עופות הרבה ואין שום ידיעה מאיזה עופות באו, יש גם ריעותא גדולה בצורת הביצים המראות שיש בהם תערובת עוף שאסור באכילה.

יז. אמנם זאת למודעי שהביצים המצויים היום למכירה אינם בחששות הנ"ל, שידוע שהם מעוף לעגהורען שמוחזק לתרנגולת טהורה הנאכל במסורת, וכל הנידון הוא רק על העוף פטם הנעשה במפעלים תחת סודיות שאין ידוע כלל מה מקורם.

ז"ל י"ג א"ל החתום
מה ש"ל ק"ל

סיכום פגישה

שכתב הגאון הגדול

רבי **חשה שאול קליין** שליט"א

חבר הביד"ץ שבט הלוי

* * * * *

סיכום פגישת הדיינים הגאונים

הגרמ"ש קליין שליט"א **והגר"ס לובין** שליט"א

עם

הרב **פנחס בינדר** הי"ו

ראש מערכת הכשרות העדה החרדית

בהשתתפות הרב **גבריאל פפנהיים** שליט"א

מנכ"ל ועד הכשרות העדה החרדית

" כמדומה שאין שום כשרות

בעולם שסומך על בירורים

מפוקפקים כאלו "

(מתוך הסיכום סע' י').

הקדמה קצרה

לאחר סערת פרשיית העופות המצויים המכונים **"עופות הפטם"** שהתפרסמה והתעוררה שוב בשנים האחרונות נשלחו **הרב פנחס בינדר הי"ו** מראשי מערכת הכשרות של העדה החרדית, בשליחות רבני ועד הכשרות למפעלי יצור העופות שבחו"ל לחקירת ובירור העניין, וכאשר שבו ממסעם נקראו לפגישה ומסירת עדות ע"י הרבנים הגאונים שלוחי דקמאי הגאון הגדול **רבי משה שאול קליין** שלוחו של מרן פוסק הדור **הגר"ש וואזנר**, והגה"ג **רבי מנחם מנדל לובין** שליח חמיו מרן פוסק הדור **הגר"נ קרליץ**, למסור להם את אשר ראו ומצאו, בפגישה נוכח ג"כ מנכ"ל ועד הכשרות של העדה החרדית **הרב גבריאל פופנהיים**.

ולאחר פגישה וישיבה משותפת של כשני שעות כתב הגאון הגדול הגרמ"ש קליין שליט"א את "סיכום הפגישה" המצורף.

ולאחריו כתב מכתב על גבי ג' עמודים עם חו"ד ובירור דברים, גם הגאון הגדול הגר"מ לובין שליט"א כתב את דעתו בעניין.

סיכום הגביית עדות (נכתב ע"י הגאון הגדול ר' משה שאול קליין)

סיכום פגישה

הרב פנחס בינדר ובנו שליט"א הם משגיחים ראשיים מטעם הבד"ץ באו לבני ברק לפני הרב משה שאול קליין והרב מנדל לובין שליט"א למסור את ידיעותיהם לגבי עוף פטם אחר שעשו בירור ע"ז, כ"כ היה נוכח הרב גבריאל פפנהיים שליט"א מנכ"ל ועד הכשרות של הבד"ץ.

הרבנים דלעיל הם שלוחי קמאי של מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל ומרן הגר"ג קרליץ זצ"ל והיו שותפים למו"מ של הלבנה בשעה שעלה השאלה על שולחן הגאונים זצ"ל.

א. ראשית דבר הביעו הרבנים הערכה לפעולות הגדולות שעושה ועד הכשרות של הבד"ץ להמציא לבני ישראל כשר למהדרין לאכול על שולחנם, ושהם מזכים את הרבים בפעולותיהם הברוכות.

ב. הרבנים בקשו לשמוע מהרב פנחס בינדר את ידיעותיו על העוף פטם האם יש ידיעה למקור העופות.

ג. הרב בינדר סיפר שמאחר שיש הרבה מאמרים ממומחים ומרבנים שזה אומר בכה וזה אומר בכה ע"כ נשלחתי ע"י הבד"ץ לבדוק את הענין מקרוב, למדתי עם בני כמה חדשים את הנושא, ואח"כ נסעתי למפעל של העופות, במקומות אלו אי אפשר להכנס אלא באישור מפני חשש הדבקות של חיידקים והייתי צריך לחכות לפחות שבע ימים ולעשות כל מיני חיטויים כדי שאוכל להכנס שם, וראיתי שם את העופות שמכליאים זה בזה והם נראים כעופות רגילים.

ד. הרבנים אמרו לו שבודאי יראה שם רק עופות רגילים, כי היסוד בתערובת המינים שאינם מערבים ומיד מוכרים, אלא מערבין וחוזרים ומערבים עד שרואים שהעוף קיבל את הצורה והתכונות הנצרכות, ואח"כ מגדלים כן כמה שנים לעשות ברירה של הטובים דור אחר דור, ורק אח"כ מוכרים, נמצא שבודאי כל העופות של השנים האחרונות דומות זה לזה, ואין שום טעם לבדוק העופות הנמצאים שם עכשיו בשעה שעומד כבר להוציא מהם עופות למכירה, הרב בינדר הסכים לדברים הנ"ל.

ה. הרב פנחס בינדר אמר שאחר שבירר היטב בענין נתברר שאין שום אפשרות לברר מקור העופות מתחלת פעולת המפעלים אשר מייצרים את העופות, ויכול להיות שעירבו מינים שונים.

ו. אמנם לפי דבריו אפשר לברר מה נעשה בעשרות השנים האחרונות, ומהיום להשגיח שלא יערבו שוב עופות בלא השגחת הבד"ץ.

ז. ואופן הבירור על העופות לשעבר במשך עשרות שנים הוא ע"י שהמפעלים מראים לו את היחוס של העופות ומה שנתערב בה, וע"י נתברר שאין תערובות עוף טמא, ואופן הבירור מהיום שלא יערבו ע"י שעושים אתם חוזה שלא יערבו, ואם יערבו יקבלו קנס גדול, ואם רוצים לערב צריכים להודיע להבד"ץ חצי שנה קודם, ומלבד זה יבא פעם בשנת שליח מהבד"ץ לבדוק מקרוב אם נתערב מינים אחרים.

ח. אמנם דעת הרבנים דלעיל שאין שום תועלת בבירור של כמה עשרות שנים אם לא נתברר

כל מקור העופות, **ואם יעשו הכשר ע"ז הרי זה יטעה** את אלו שהקפידו עד היום על טהרת מסורת העופות.

ט. ועוד דגם הבירור לשעבר הוא **בירור ע"י נאמנות לגוי** שיראה לו בדיוק את הסודות המקצועיים הכמוסים עמהם, **וע"פ הלכה אין להם שום נאמנות.**

י. ועוד דאף **הבירור מכאן ולהבא אינו בירור כלל, דהרי לא נותנים להכנס לשם** אלא ע"י הכנה קודם, ואינם יכולים להסתובב שם כרצונם, ובודאי יראו למשגיח את מה שרוצים להראות, ואין בזה שום בירור כלל, **וכמדומה שאין שום כשרות בעולם שסומך על בירורים מפוקפקים כאלו.**

יא. ונתיק את דברי **מרן בעל שבט הלוי** בסוף תשובתו וז"ל, על כן עלינו להתעורר ולעמוד בהשגחה חמורה שלא להביא לשחיטת עופות רק ממקור בדוק מחשש תערובת מינים, ושהאפרוחים גדלים רק ממין שהמסורה ברורה בלי פקפוק בין מצד הזכר ובין מצד הנקיבה, והשי"ת יצילנו ממכשולים ופגיעה ח"ו בקדושת ישראל, עכ"ל.

יב. הרב **גבריאל פפנהיים אמר שהבד"ץ תמיד עושה מאמצים להוסיף הידורים בכשרות**, ואף דברים שהקילו בעבר מהדרין לעשות הטוב ביותר שאפשר, וסיפר שהרב יעקב בלוי זצ"ל ביקש ממנו להיות המנהל של כל הענינים של הכשרות, ואמר לו שיש הרבה דברים שהקילו בזה מפני שלא היה מה לאכול, וצריך לתקן הדברים כפי האפשר, ויתן לו כל פעם נושא אחר לתקן שיהיה על צד היותר טוב, וסיפר כמה דברים שתקנו בהכשר, וכן אישר הרב פנחס בינדר.

יג. לסיכום דעת הרבנים דלעיל [ע"פ דעת מרנן ורבנן הגר"ש ואזנר והגר"נ קרליץ זצ"ל] שאם מן הנמנע לתקן דלפחות יעשו הבד"ץ שחיטה נוספת מעופות שנתברר למעלה מכל ספק שאינם מעורבים, כדי שיוכלו אלו הנמנעים מלאכול עופות שאין ידוע המסורת שלהם ג"כ להנות מעופות בכשרות של הבד"ץ.

דעת תורה ופסק הלכה

בעניין העופות "פטם" המצויים והנאכלים אף בארץ ישראל

* * * * *

מכתב הגאון הגדול

רבי **מנחם מנדל לובין** שליט"א

חבר ביד"ץ ב"ב ורב שכונת רמת אהרן

שליחו הנאמן של חמיו רבינו הגדול פוסק הדור

מרן **רבי ניסים קרליץ** זצוק"ל

"לצערנו נתבררה מציאות עגומה למעלה מכל ספק"

"אין שום אפשרות לברר אלו עופות הוכלאו בייצור זה..."

"בכל המוצרים שבטלים באלף אין נותנים הכשר אלא א"כ ברורים כל

המרכיבים וכאן בעיקר קדושת המאכלות של עופות טהורים נעלים

עין ונאמר שמסתמא העכו"ם עשו כדין הלא חרפה גדולה היא לנו"

"בודאי חלילה להכשיל את אלו אשר יראת ה' פועמת בליבם ופורשים

מהעופות"

(מתוך מכתבו).

בס"ד, נר ב' דחנוכה תש"פ

בענין עופות פטם המצויים

הנה לצערנו נתבררה מציאות עגומה למעלה מכל ספק וכפי ששמענו גם מהרה"ח ר' פנחס בינדר שליט"א ייצור העופות המשווק לכל העולם נעשה לפני עשרות שנים ע"י "קווים" שקנו מאנשים ומחברות שטיפחו וגידלו עופות כדי להגיע לתוצרת מעולה ואין שום אפשרות לברר אלו עופות הוכלאו בייצור זה.

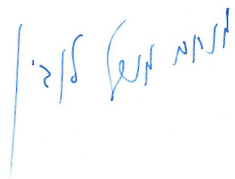
ויסוד השאלה מה דין התולדות בוודאי לא שייך לדון ע"ז מסורת על מה שאכלו מהם דהרי האוכלים לא ראו את הסודות והמגדלים מחביאים מעשיהם עד שייצא עוף הנראה כראוי וכידוע.

וכן ברור שאם נאמר לעכו"ם שיפתח זן עופות מרובה בבשר ומעט עצמות וגדל במהירות וכו' ונאמר לו שרשאי לעשות כן מכל המינים שבכל רחבי תבל ויביא לפנינו תוצרתו וכי יתכן לומר שמסתמא בחר רק עופות טהורים ואף אם התולדות נראים כטהורים - בוודאי שלא.

ומה שייך ליתן הכשר על הדבר ולהעיד שהדבר כשר למהדרין לכתחילה, והלא בכל המוצרים שבטלים באלף אין נותנים הכשר אלא א"כ ברורים כל המרכיבים וכאן בעיקר קדושת מאכלות והעיקר החמור של עופות טהורים נעלים עין ונאמר שמסתמא העכו"ם עשה כדן, הלא חרפה גדולה היא לנו. והלא ברור דאם היה עמנו צדיקי הדור הקודם היו הופכים הכל כדי להחזיר עטרה ליושנה, ובודאי חלילה להכשיל את אלו אשר יראת השם פועמת בליבם ופורשים מהעופות. ודבר גדול יעשו לתקן תיקון אמיתי.

וידוע לי שדעת מו"ח הגר"נ קרליץ זצ"ל שהתיקון הוא לחפש זן כשר וממנו לפתח בפיקוח, ואף פעל בענין זה.

בכל הכבוד הראוי

דעת תורה ופסק הלכה

בעניין העופות "פטם" המצויים והנאכלים בארץ ישראל ובעולם

* * * * *

מכתב הגאון הגדול

רבי **שריאל רוזנברג** שליט"א

גאב"ד ביד"ץ בני ברק

שליחו הנאמן של חמיו רבינו הגדול פוסק הדור

מרן **רבי ניסים קרליץ** זצוק"ל

**"יש באמת חשש גדול שמעורבים
בעופות מינים שבודאי אין להם
מסורת ואלי אף עופות טמאים"**

"ואי אפשר לטעון כי השאלה הנ"ל נבדקה ונתבררה"

(מתוך מכתבו).

שריאל רוזנברג

ראב"ד בית דין צדק - בני ברק
רב שכונת רמת דוד (פרדס ברמן)
בני ברק

בס"ד, כ"ט ט"ז

בס"ד

בענין עופות הפטס המצויים היום בא"י ובעולם

הנה ודאי שעופות אלו אינם דומים לגמרי לעופות הישנים מקדמת דנא ואמנם שנויים אלו לכשעצמם אינם סיבה לומר כי עופות אלו הם מין אחר, אך מכיוון שלא מדובר בזן תרנגולים שנמצא במדינה אחרת שע"ז יש לדון אם הם דומים לעופות הנאכלים במסורת או לא, אלא מדובר בשנויים שנעשו ע"י הכלאות ממינים שונים של עופות, וכל העופות בשנים אלו הם ממפעלים שפיתחו עופות מהכלאות אלו שא"א לדעת מקורם ויש באמת חשש גדול שמעורבים בעופות מינים שבודאי אין להם מסורת ואולי אף עופות טמאים, ומ"מ מידי ספיקא לא נפיק ואיך נוכל להחליט שעופות דידן אין בהם תערובות של מינים בחשש.

ובודאי יש לפעול להשיג ולפתח זן עופות שאין בו שום חשש מהני"ל, וכן הייתה דעת מו"ח הגר"נ קרליץ זצ"ל.

ודעת לנבון נקל כי ביקור היום במפעלים במדינת היס אינו יכול לברר כלום על העבר, ואי אפשר לטעון כי השאלה הני"ל נבדקה והתבררה.

איש איש 66 בני ברק 160114
פ.קס. 03-6184

דעת תורה ופסק הלכה

בעניין העופות "פטם" המצויים והנאכלים בארץ ישראל ובעולם

* * * * *

מכתב הגאון הגדול

רבי **יהושע ראזנבערגער** שליט"א

חבר ביד"ץ העדה החרדית

רב ואב"ד קרית הרמ"א ורמת בית שמש

**"אחרי חקירות ודרישות נוספות
ראיתי שאי אפשר בשו"א לברר
את המציאות בענין העופות"**

"נודע לי בבירור שעל הד"ר הנ"ל אין לסמוך כלל... ואין לו שום
נאמנות"

(מתוך מכתבו).

מכתב בענין המציאות כהיום של "עופות הפטם"

YEHOSHUA ROSENBERGER

RABBI OF KIRYAS HAREMU

MEMBER OF THE BEIS DIN

OF THE EIDAH HACHREIDIS

40 NAHAR HAYARDEN ST. BET SHEMESH

יהושע ראזענבערגער

רב אב"ד

קרית הרמ"א

ורמת בית שמש ב'

וחבר הבד"ץ העדה החרדית

רח' נהר הירדן 40 בית שמש י"ד

בס"ד

הנה באשר פרסמו את המכתב הבד"ץ

בענין העופות בלי רשות

הנני בזה לקיים והייתם נקיים מה' ומישראל

ואכתוב את השתלשלות הדברים, לפני כמה חדשים כאשר חזר השליח בי"ד ואמר

בפנינו בוודאות שהעופות כשרים בלי פקפוק וסמכנו על דבריו וחתמנו על המכתב.

ואח"כ נודע לנו שהוא סמוך

על מה שאמר לו ד"ר מ ק ממגדלי העופות,

ונודע לי בבירור שעל הד"ר הנ"ל אין לסמוך כלל

שהוא אומר וכותב מה שהרבנים המכשירין אומרים לו לכתוב

ואין לו שום נאמנות

ואחרי הקירות ודרישות נוספות

ראיתי שאי אפשר בשום אופן

לברר את המציאות בענין העופות הנ"ל

ע"כ הנני להודיע שחתימתי הנ"ל הוא בטלה ומבוטלת

ואין לסמוך על זה כלל

וע"ז באעה"ח יום ב' ח"י כסליו תש"פ לפ"ק

יהושע ראזענבערגער

307
פי' באפי פיסמו את מפיק הק"ץ קדמון
העופות בלי רשות פניו פניו פניו
נקיים את נאמנותו ואכפוק את השתלשלות
העופות לפי כמה מדברים באשר פניו
השליח ק"ד ואמר בפנינו בוודאות שהעופות
כשרים בלי פקפוק וסמכנו על דבריו
וחתמנו על המכתב ונודע לנו שהוא סמוך
על מה שאמר לו ד"ר מ ק ממגדלי העופות
שהוא אומר וכותב מה שהרבנים המכשירין
אומרים לו לכתוב ואין לו שום נאמנות
ואחרי הקירות ודרישות נוספות
ראיתי שאי אפשר בשום אופן
לברר את המציאות בענין העופות הנ"ל

דעת תורה ופסק הלכה

בעניין העופות "פטם" המצויים והנאכלים בארץ ישראל ובעולם

* * * * *

מכתב הגאון האדיר מגדולי פוסקי דורינו
רבי **משה זאב זארגער** שליט"א

דומ"ץ קיט"ל דסאטמאר ירושלים
ודומ"ץ העדה החרדית

ובעל שו"ת 'וישב משה' וש"ס

**"יש כאן חשש תורה
שלעצ"ד השומר נפשו
ירחק ממנו"**

"וברור שגוי אינו נאמן בדבר דלא עבידא לגלויי "

(מתוך מכתבו).

דעת תורה

מהגאון האדיר מגדולי פוסקי דורינו וממעתיקי השמועה

הגה"צ רבי משה זאב זארגער שליט"א

דומ"ץ קיט"ל דסאטמאר ירושלים ובעל "וישב משה"

**בענין בירור מציאות העופות המעובדים
ממפעלי הגוים זה עשרות בשנים**

בענין העופות המעובדים (פטם-ברוילער), לענ"ד

דבר זה לא נתברר ולא יתברר,

ואני יודע ועד ראי' שיש שינויים גדולים מפליגים

מלפני עשרות בשנים,

וידוע בכל העולם שמערבים והיה צריך

משגיח תמידי זה עשרות בשנים ויותר

ומחזיקים הכל בסוד, וברור שגוי אינו

נאמן בדבר דלא עבידא לגלויי,

ויש כאן חשש תורה שלע"ד השומר נפשו ירחק

ממנו.

בעה"ח ז' כסליו תש"פ לפ"ק

רבי משה זאב זארגער

שבט הלוי

שו"ת שבט הלוי ח"י יו"ד סי' קי"ג

סימן קיג

ב"ה, יום ב' לם' אלה הדברים ד' מנ"א תשנ"ח לפ"ק

כבוד ידידינו הה"ג מופלג טובא הרב ר' יחזקי' הכהן שליט"א

אחדשה"ט וש"ת בכבוד,

יקרתו והקונטרס קבלתי, הנה נתעוררתי ע"י מע"כ ת"ח מופלג וממונה על צתי מטבחים של עופות, וגם נקי היטב צענין גידול העופות הטורחים באה"ק, ע"ד המכשלה שהתחילה להתפשט מאד בתקופה האחרונה שמרכיבים זע"ז, מינים שונים של סוגי התרנגולים, וזה כדי לפי דבריהם לשבח המין ולערב גנים שונים כדי לזכות בשבח ממון במכירת העופות.

ונתברר למעלה מכל ספק שמינים שמרכיבים לפעמים הזכר הוא ממין תרנגול עוף שאין לנו מסורה עליו וצמשך הדורות מדקדקי ההלכה פרשו ממין זה.

והיות כי אנו נמשכים אחרי פסיקת רבינו הרמ"א זיו"ד סי' פ"ב צסימני עופות דאין לסמוך ע"ז ואין לאכול שום עוף אלא במסורה שקבלו שהוא טהור, וכן נוהגים, ואין לשנות ע"כ.

וגם לדעת רבינו הב"י בשו"ע שלא נחית לזה, היינו בעופות שצדקנו אותם ונמלאו כל הג' סימנים של טהרה בגופם, זפק וקורקבן נקלף, ואצבע יתרה, אשר זה מספיק לשיטת רבינו משה בר יוסף הידוע בפרק א"ט שמה מוכח שאינו דורס ג"כ, אבל למעשה חשש רבינו הב"י גם לדעת רש"י דגם זה לא מספיק ובעיני ידיעה ברורה מכל ד' סימני טהרה.

והיות כי הדברים נמסרים כהיום ציד מגדלי העופות שאין להם שום ידיעה בשטח זה גם אם הם שומרי

תורה ומצוות ומכ"ש האחרים שרחוקים מזה, א"כ דבר חמור לפנינו שמתערבים מינים שאינם צדוקים בטרתן עם המינים המקובלים, ונמכרים ונשחטים הגידולים אח"כ בתור עופות במסורה צלי להרגיש.

וגם אם ננקוט בהוראת מרן הח"ס יו"ד סי' ע"ד צענין צר אווז הצר שהרכיבו על צר אווז צימי, וצר אווז הצר אין אולכים מדין שלילת מסורה, והתיר הציצים והאפרוחים, הנה כל הצירופים שצירף שם הח"ס לא שייכים צדין. וכיו"צ בתשובת בית שלמה יו"ד ח"א סי' קמ"ד שמגיד כג"ל, אבל לא רצה להקל למעשה צנולדים עצמם [מלמד הציצים] רק צירוף הסכמת גדולי הדור, יעש"ה אריכות דבריו.

והנה הגאונים האלה מדברים עכ"פ מעופות שחסרים מסורה אבל אין פקפוק צסימנים כי נתבררו, ואעפ"כ נתקשו להתיר מכת חסרון המסורה אעפ"י שהמדובר רק בזרע הזכר ואיכא צד דזו"ג, וגם צד אין חוששין לזרע האב, עיין הי' בדבריהם הק' וצא"ר רוב ספרי גדולי אחרונים שדנו בזה.

אבל מדון שלפנינו כבר כתבתי דהוא משגה חמור דנעשים הדברים ע"ד אינם צקיאים כלל, וגם הוא דבר תמידי, וכבר כתבתי צעניי צכמ"ק שאין להעמיד הנהגת הכלל על דברים של דיעבד, וצפרט לענין קדושת האכליה, ונתרצה מיום ליום שמרכיבים המינים, צלי להודע מה מרכיבים, והדברים יצאו ח"ו למכשול גדול באיסור מאכלות.

ע"כ עלינו להתעורר ולעמוד בהשגחה חמורה שלא להציא לשחיטת עופות רק ממקור שהוא צדוק מחשש מערובת מינים, ושהאפרוחים גדלים רק ממין שהמסורה ברורה צלי פקפוק צין מצד הזכר וצין מצד הנקבה, - והשי"ת יצילנו ממכשולים ופגיעה ח"ו בקדושת ישראל.

והרני דוש"ת,

מצפה לרחמי ה'

שיחתו של הגאון הצדיק המקובל הגאון רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

בענין סערת העופות המצויים בשוק שיש עליהם חשש הרכבה

שדיבר עם בני משפחתו בעת סעודת מצוה ביום א' דחול המועד פסח תשע"ח (נעתק מתוך הקלטה)

הגרי"מ: היום (ההרכבות) זה יותר, (וכן) בית דין אינם יכולים לאסור דבר שכל הכלל ישראל אוכל את זה, אנשים מתפרנסים מזה, אי אפשר לאסור.

השואל: אז מה באמת עושים?

הגרי"מ: אוכלים בשר בקר, זה יותר בריא, יותר טעים, ויותר כשר.

השואל: אבל זה עולה יקר?

הגרי"מ: על ספק מורכב באתרוג אין מברכים על האתרוג הזה אפילו שיש מי שמתירים מורכב, וכאן על ספק של איסור דאורייתא ומתעלמים מזה (=מ'מאכט זיך נישט ויסנדיג).

השואל: אז מה אומרים לכל הציבור, כולם אוכלים את זה?

הגרי"מ: הרי אני אומר, אפשר להדר לאכול רק... הנה כאן בסעודה עשו בשר בקר.

השואל: אבל זה רק הידור אבל אין חייבים (אבער מ'מוז נישט)!!

הגרי"מ: (ס'איז מער וי מען מוז נישט) זה יותר מאין חייבים, זה לא כ"כ פשוט.

השואל: אפשר לומר שהעופות אסורים באכילה?

הגרי"מ: אינני יודע, אי אפשר לומר כלום.

השואל: האם אפשר להילחם עם כל העולם?

הגרי"מ: לכן בית דין אינם יכולים לאסור, כי כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע, אנשים חיים מזה! (הגרי"מ נאנח ואומר:) חשש של עופות, חשש גדול, (זה לא פשוט) צריך לשבור את הפרנסות של אלפי אנשים.

השואל: יש עשרות בתי שחיטה ומאות אברכים שיש להם מזה פרנסה, איך אפשר באמצע יום להגיד להם שזה לו טוב...?

הגרי"מ נאנח שוב: זה דור יתום, לפני משיח, אין רבנים שיכולו להכריע בדבר כ"כ מורכב, זהו דור יתום היום.

הגרי"מ: "על העופות יש חששות גדולים היום, מרכיבים את הזרע עם עופות אחרים וזה הופך להיות מסובך. נהיה היום עולם של הרכבות, את הזרע מרכיבים עם עופות... ויש חשש שמרכיבים עם עופות טמאים. מרכיבים עם אחרים שיתפתחו מהר, שישתבחו, שישתפרו, וזה הידור לקנות בשר (בקר), זה הידור."

אחד הנוכחים שואל: האם מותר לאכול את זה?

הגרי"מ: "די וועלט העסט... (מה אפשר לעשות)!, הנה לך הלשון של רבי ישראל יעקב פישר (ראב"ד העדה החרדית זצוק"ל בספרו אבן ישראל); "בוודאי צריך להזהיר ולעמוד בהשגחה חמורה, להביא לשחיטה רק עופות שלא נולדו מתערובות המינים, ואז ממילא יפסקו כל הדברים האלה מה שמערבים עופות טמאים עם טהורים, אחר שיראו (הסוחרים) שאינו הולך במסחר" (עכ"ל).

תערובות של אתרוג מורכב אף אחד אינו קונה את זה, אפי' שיש סוברים שהוא כשר, אבל עוף מורכב נו... (וממשיך הלשון של הגר"י פישר בהמשך דבריו); "אחרים טוענים שהנקבה הוא העוף הטמא, א"כ בוודאי כל הנולדים הם עופות טמאים."

השואל: "האם מותר לאכול את העופות?"

הגרי"מ: בית דין אינם אוסרים זאת, אבל טוב להקפיד על אכילת בשר (בקר)

השואל (מתעקש): "אבל מותר לאכול את זה?"

הגרי"מ: אני לא פוסק, אני לא יכול לפסוק! אבל טוב להדר לאכול בשר!

השואל: "אבל מה עכשיו, מה התחדש עכשיו?"

הגרי"מ: פעם לא היה תערובות... (קטע לא ברור)

השואל: אבל לפני עשרים שנה גם אכלו את אותם עופות?

הגרי"מ: אבל זה לא היה מורכב כמו היום, היום הכל מלא הרכבות, מרכיבים זרע שיש להם תכונות של לחיות יותר, שיהיו יותר חזקים, והזרע מורכב מעופות טמאים גם כן.

השואל: אבל לפני עשרים שנה זה היה אותו צבע עוף...?

זעקת אש קודש מנהמת ליבו הטהור ממרון ציס"ע גאון ישראל ותפארתו הגאון הצדיק ר' ישראל יצחק קאלמאנאוויץ שליט"א

הרב ישראל יצחק קאלמאנאוויץ

מח"ס אהלי ישועה ב"ב

החיים והשלום והברכה, לכבוד ידידי ר' נ"ו, ור' נ"ו..... גם יאיר ויזרח, אחדשה"ט

אודות מה ששאלתם גין טהרת העופות המצויים, וגין הביצים המצויים. הנה ידוע לכם שאיני פוסק הלכות, אמנם זה דבר ידוע שזה מערבים עופות בלי מסורת, והגר"ש וואזנר זצ"ל שהוחזק להוראה בעירנו ע"י החזו"א זצ"ל כתב בשילהי שנת ה'תשנ"ח בשו"ת שבט הלוי ח"י סי' קי"ג 'שנתברר למעלה מכל ספק שמינים שמרכיבים לפעמים הזכר הוא ממין תרנגול עוף שאין לנו מסורה עליו'

וכתב שם עוד ו'א"כ דבר חמור לפנינו שמתערבים מינים שאינם בדוקים בטהרתן וכו'. והביא צד היתר באותם שיש סימנים רק חסר במסורה, מצד זוז"ג ואין חוששין לזרע האב, עוד כתב 'אבל בנדון שלפנינו דהוא משגה חמור וגם הוא דבר תמידי, ואין להעמיד הנהגת הכלל על בדיעבד ובפרט לענין קדושת האכילה'

עוד כתב שם 'שנתרבה מיום ליום שמרכיבים המינים בלי להיוודע מה מרכיבים והדברים יבואו ח"ו למכשולות גדולות באיסור המאכלות. וע"כ עלינו להתעורר ולעמוד בהשגחה חמורה שלא להביא לשחיטת עופות רק ממקור שהוא בדוק וכו'.

והנה זה נכתב לפני שנים רבות שעדיין לא נודע בידיעה ברורה ממש על זה

ועוד שאמנם אף שבאותן השנים היו השערות וחששות שיש תערובות גם בנקיבה, אך לא היה ידיעה ברורה בזה [עי' אבן ישראל להגר"י פישר זצ"ל חלק ה' נ"ה*].

אבל בשנים האחרונות ע"י ששלחו רבנים חשובים מהעדה החרדית לברר העניין על בוריו, נודע בבירור ע"י מנהלי המפעלים אשר מרכיבים עופות שאין להם מסורת ועל כן אין שום צד להתיר מצד ריעותא דלא חזינא, כי עכשיו לכולם הוא בגדר של ריעותא דחזינא, וכל מה שהתירו רבנים לפני בירור זה אינו נוגע לזמנינו שיש ידיעה ודאית ולא רק אומדנא. וגם שוב ליכא צד ההיתר שהביא בשבט הלוי שם מצד אין חוששין לזרע האב.

ומאידך, לא נשמע שום טענה תורני שיכול להיכנס לבית המדרש שע"ז יש איזה צד להתיר לכתחילה כנגד פסקו של בעל שבט הלוי.

ומה ששאלתם בעניין הביצים, הנה ידוע שאינו שייך לשאלה זו, כי זה עופות אחרים.

ותזכו לכתובה וחתימה טובה לחיים טובים ארוכים ולשלו' אתם וכל ב"ב

ח' אלול ה'תשע"ז

ישראל יצחק קאלמאנאוויץ

7686401@gmail.com
בשרות העופות
הרשום מזהירין

וז"ל: אבל כאן שמרכיבין עופות הדורסין שהם בודאי טרפות וכו' ובודאי צריך להזהיר ולעמוד בהשגחה חמורה שלא להביא לשחיטה רק עופות שלא נולדו מתערובת המינים.

וכל זה כתבנו [דמותר בדיעבד] לפי מה שאמרו השואלים שהזכר הוא העוף הטמא, אולם אחרים טוענים שהנקיבה הוא העוף הטמא א"כ בודאי כל הנולדים הם עופות טמאים, ובודאי צריך לחוש כאן באיסור דאורייתא באכילת עופות טמאין. (אבן ישראל ח"ה סימן נ"ט)

דעת קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר מאמשינוב שליט"א

אודות בירור מציאות העופות הפטם - ברוילער

נתבקשנו לפרסם דעת קדשו של כ"ק מרן האדמו"ר
מאמשינוב שליט"א שהשיב לבאי ביתו:

"כי מי שיאמר שיודע פרטי מיני העופות
המעורבים בעופות הפטם - ברוילער, הרי זה
עובר על איסור דאורייתא של מדבר שקר תרחק!"
ולא שייך במציאות לברר המינים המורכבין
בהעופות, וכבר הזרה לאנ"ש ושומעי לקחו
לא לאכול העופות המורכבין כלל!

הנו"ח

העוסקים במלאכת הקודש

